

TARTALOM

BEVEZETÉS	17
Általános bevezetés.....	17
Mondák és mondahősök	19
A Szent László-hagyománykör főbb erdélyi helyszínei.....	26
A hagyománykör narratív csomópontjai (A Szent László-mondakör néhány jellemző erdélyi típusa és motívuma).....	41
A SZENT LÁSZLÓ-MONDÁK TÍPUSMUTATÓJA (MZ II. D 1–220.).....	55
D 1–10. „Keresztény lovagoknak oszlopa”	55
D 1. Egy fejfel magasabb mindenkinél	55
D 2. A nagy erejű Szent László	55
D 2.1. A megfékezett mén.....	55
D 2.2. Szent László vágása.....	55
D 5. A bágyi lakodalom.....	56
D 7. Szent László természetfeletti képessége	56
D 8. Szent László aranypalástja.....	56
D 10. Szent László koronázása (Az angyali koronázás)	56
D 11–20. A kerlési kaland (A Szent László-legendaciklus)	56
D 11. Az elrabolt lány kiszabadítása.....	56
D 12. Búcsú Váradtól	58
D 12.1. Szent László búcsúja	58
D 13. A démonikus ellenfél.....	58
D 13.3. A lányrabló kun sebezhetetlensége	59
D 14. A sebezhetetlen király	59
D 15. Az üstökön ragadott kun	59
D 16. A lányrabló kun segítői	59

D 16.2. A kun pihenése	60
D 17. Szent László segítői.....	60
D 17.1. Az elrabolt lány szerepe	60
D 17.2. Krisztus segítsége.....	60
D 17.3. Szűz Mária segítsége.....	60
D 17.4. A győzelmet jövendölő ősz öregember I.....	61
D 17.6. A táltos ló segítsége.....	61
D 19. A hősi álom	61
D 20. Egyéb motívumok.....	61
D 20.1. A kihallgatás jelene	61
D 20.3. A kun lerántása	61
D 20.4. A kun szíve.....	62
D 20.5. A pihenés szimbólumai.....	62
D 20.6. Az angyalok által őrzött álom.....	62
D 20.7. A kun sorsa.....	62
D 21–30. A kővé vált pénz mondája.....	62
D 21. A kun aranyak	62
D 21.1. Miért köves a Mátra?	64
D 21.2. A kolozsvári mészáros segítsége.....	64
D 21.4. A szétporladt aranyak.....	64
D 21.6. A törökök hadicsese.....	64
D 22. Szent László pénze.....	65
D 23. A kőpénzek	66
D 31–40. A kettéhasadt hegy mondája.....	67
D 31–33. A kettéhasadt hegy.....	67
D 31. A Tordai-hasadék keletkezése.....	67
D 32. A Szádelői-hasadék keletkezése.....	69
D 33. A szentkúti Szent László ugratása-hasadék keletkezése.....	69
D 34. Szent László által keletkező hasadék	69
D 35. Szent László lova patkója nyomán keletkező hasadék	70
D 36. Az isteni figyelmeztetés.....	70
D 38. A szakadékba zuhanó üldözők.....	70
D 40. A kettévált folyó	71
D 41–60. Szent László kútja.....	72
D 41. Csodás vízfakasztás I. (Szent László imájára víz fakad)	72
D 42. Csodás vízfakasztás II. (Szent László által fakasztott forrás)	73
D 42.1. Szent László a kardjával fakaszt vizet.....	74
D 42.2. Szent László a bárdjával fakaszt vizet.....	75

D 42.3. Szent László a lándzsájával fakaszt vizet.....	76
D 42.4. Szent László egy pálcával fakaszt forrást	77
D 42.6. Szent László a sisakjával fakaszt forrást	77
D 42.8. Csókkal fakasztott forrás	77
D 42.9. Szent László lábnyomából fakadt forrás.....	77
D 42.10. Szent László ujjá érintésével fakasztott forrás.....	78
D 42.11. Szent László sarkantyúja nyomán fakadt forrás.....	78
D 42.12. Szent László által ásott forrás	78
D 43. Szent László lova által fakasztott forrás.....	78
D 43.1. Szent László lovának patája nyomán fakadt forrás.....	78
D 43.2. Szent László lovának szája/orra nyomán fakad fel a víz..	80
D 43.1.1. Az elmozdított kő helyén fakadt forrás.....	81
D 43.1.2. A leesett patkó nyomán felfakadó forrás	81
D 44. Egyéb vízfakasztási hagyományok	81
D 44.1. Szent László által fakasztott patak.....	81
D 44.1.1. A megszakadó vízfolyás.....	81
D 44.2. Szent László által fakasztott folyó.....	82
D 44.2.1. Az Aranyos eredete	82
D 44.2.2. A Sebes-Körös eredete	82
D 44.2.3. A Bódva eredete.....	82
D 44.3. Szent László fakasztotta tó.....	82
D 44.4. Szent László lova által fakasztott tó.....	82
D 44.5. Szent László által fakasztott fürdő.....	82
D 44.7. A sziklára rajzolt kereszt	82
D 44.9. Sikertelen vízfakasztás.....	83
D 44.10. A Szent László király ünnepén fakadt kút.....	83
D 44.10.1. A lorettomi szent kút.....	83
D 44.10.2. A jászberényi szent kút.....	83
D 46. A királyi pihenő.....	83
D 47. Szent László a szomját oltja	84
D 47.1. A Borkút.....	84
D 48. Szent László a lovát itatja.....	84
D 49. Szent László fürdője.....	84
D 50. Szent László kézmosása	85
D 51. Szent László által megáldott forrás.....	85
D 52. Szent László harangjait rejtő kút.....	85
D 55. A Szent László-forrás gyógyító ereje.....	85
D 55.3. A Szent László által fakasztott forrás vize mint szenteltvíz.....	87
D 56. A Szent László-forrás különleges volta.....	87
D 56.1. A soha ki nem száradó forrás	87

D 56.2. A soha be nem fagyó forrás	87
D 56.3. A frissen maradó forrásvíz.....	88
D 56.4. Az illatos forrásvíz	88
D 56.7. Egyéb hagyományok	88
D 60. Szent Lászlóról elnevezett forrás	88
D 61–70. Szent László ételcsodája	89
D 61. A szarvasok és bivalyok mondája.....	89
D 61.1. Az autók között sétáló szarvasok.....	90
D 62. Az éhező szerzetesek számára megjelenő szarvas	90
D 63. A fűrjek csodája	91
D 71–80. A gyógyító Szent László	91
D 71. Szent László füve.....	91
D 71.3. A Szent László napján megszólaló füvek.....	91
D 72. A gyógyító szándékból fakasztott forrás	92
D 73. A kézrátétellel gyógyító Szent László	92
D 81–90. A harcosszent	92
D 81. A győztes csata előjele	92
D 81.1. A csodás fehér menyét.....	92
D 81.2. Az angyali jelenés.....	92
D 81.3. A győzelmet jövendőző ősz öregember II.	92
D 81.5. Szent László látomása.....	92
D 82. A diadalmas király	92
D 82.1. Magyarország patrónusa.....	93
D 82.2. A pogányok legyőzése.....	93
D 82.3. A besenyők legyőzése	93
D 82.4. A kunok legyőzése	93
D 82.5. A tatárok legyőzése	93
D 82.6. Moldva felszabadítása	94
D 82.6.1. A rablókból álló segédcsapat	94
D 82.7. A törökök legyőzése.....	94
D 82.10. Az óriások legyőzése.....	94
D 82.12. A kereszt jelével megfutamított ellenség	95
D 82.13. A kővé változtatott tatárok	95
D 82.14. Az ellenségre törő ítéletidő	95
D 82.15. A törökök vére	95
D 82.17. Nevezetes csatahelyek	95
D 83. Az ellenséges vezér megölése.....	95
D 83.1. A legyőzött kun fővezér	95

D 83.2. A legyőzött tatár fővezér	96
D 83.3. Az elrabolt lány kiszabadítása	96
D 83.4. Vata megőlése	96
D 83.7. A különleges párviadal	96
D 84. Szent László segítői	96
D 84.2. Szent Rozália segítsége	96
D 84.4. A harcos angyalok	96
D 84.7. Az egerek segítsége	97
D 85. A meghosszabbított nappal	97
D 86. Szent László hadicsele	97
D 86.1. Krakkó ostroma	97
D 86.3. A rémisztő állatsereg	97
D 86.3.1. Szűz Mária tanácsa I.	98
D 86.3.2. Az állatok nyakába kötött csengők	98
D 86.4. Az örökös harangszó	98
D 86.5. A felszíjazott fa	98
D 88. Szent László tekintélye	98
D 89. Az életben hagyott hírmondó	98
D 89.1. A keresztényé lett hadifoglyok	99
D 90. A győzelem megünneplése	99
D 90.1. Az ünnepi harangszó	99
D 90.2. A győzelmet jelképező zöld ágak	99
D 90.5. A győztes csata utáni hősi álom	99
D 91–100. Szent László hazatérése	99
D 91. A húshagyat	99
D 91.1. Szent László házassága	100
D 91.2. A farsangért meghosszabbított élet	100
D 92. Szent László (álruhás) hazatérése	100
D 92.1. A királyné megszakított menyegzője	101
D 101–120. „Szűz Mária választott vitéze” (A keresztény király) ..	101
D 101. Szent László vallásossága	101
D 101.1. A kegyes király	101
D 101.2. A könyörületes király	101
D 102. Az imádságos király	102
D 102.1. Az éjjeli imádságok	102
D 102.2. Szent László és a remete	102
D 102.3. A csaták előtti ima	102
D 102.4. Az isteni fényesség	102
D 102.5. Szent László levitációja	102

D 103. Szent László titkos ortodoxizmusa.....	102
D 104. A gondoskodó király	103
D 105. Az alázatos király	103
D 106. Az önmegtartóztató király	103
D 106.1. A szüzesség vállalása.....	103
D 106.2. A gyakori böjt.....	103
D 107. A vezeklő király.....	103
D 107.1. A mások bűnei miatt vezeklő király	103
D 107.2. A népe bűneit sirató király.....	103
D 107.3. Szent László aszkézise	104
D 107.4. Az „oszlópos szent”	104
D 108. Szent László könnyei	104
D 109. Szent László rózsafüzére.....	104
D 112. A kereszténység terjesztése.....	104
D 114. Az angyali koronázás	105
D 115. Angyalok társasága.....	105
D 115.1. Salamon király látomása	105
D 115.2. Az angyalok társasága	105
D 115.3. Az angyalok tanácsa.....	106
D 115.4. A harcos angyalok	106
D 115.6. Szent László tanítómestere.....	106
D 115.8. A széphavasi angyali énekszó	106
D 116. Szűz Mária társasága	106
D 116.1. Szent László ápolója.....	106
D 116.2. Szűz Mária tanácsa II.	106
D 118. Az ördögűző Szent László	106
D 119. A Szentföld patrónusa.....	107
D 120. Szent László országfelajánlása	107
D 121–130. Szent László táltos lova.....	107
D 121. Szent László lova	107
D 121.1. A megszelídített vad mén.....	107
D 121.2. A ló neve	107
D 121.3. A ló színe	107
D 121.7. Az Isten által küldött táltos ló.....	108
D 122. A gazdáját segítő táltos ló	108
D 123. A beszélő táltos ló.....	108
D 124. A Rákóczi-vár lépcsősora.....	108
D 126. A repülő táltos ló	108
D 126.1. A bejárt nagyvilág	108
D 126.2. „Hipp-hopp, ott legyek, ahol akarok!”	109

D 126.3. „Hogy menjünk: mint a szél, vagy mint a gondolat?” ..	109
D 127. Szent László ugratása	109
D 127.1. Az átugratott hasadék.....	109
D 122.2. Ugratás a völgybe.....	110
D 127.3. Hegyről hegyre történő ugratás	110
D 127.5. Nagy távolságra történő ugratás.....	110
D 128. Szent László forrást, folyót, tavat fakaszt	111
D 129. Szent László lovának sziklába mélyedt nyoma	111
D 131–150. Sziklába mélyedt nyomok	111
D 131. Szent László „sziklába vésett jelei”	111
D 132. Szent László lábnyoma.....	111
D 133. Szent László sarkantyújának a nyoma	112
D 134. Szent László ülésnyoma	112
D 135. Szent László sisakjának a nyoma	112
D 136. Szent László fegyvereinek sziklába mélyedt nyomai	112
D 137. Szent László könnyeitől átluggatott márványkő/ márványoszlop	113
D 138. Szent László seregének nyomai	113
D 140. Szent László szekérnyoma.....	113
D 141. Szent László lovának patkónyoma.....	113
D 141.1. A patkószegek nyoma.....	117
D 141.2. A kopár hegyoldal.....	117
D 142. Szent László lovának orrnyoma.....	117
D 143. Szent László lovának térdnyoma.....	118
D 144. Szent László lovának tompora	118
D 145. Szent László lovának vizezésnyoma.....	118
D 148. Szent László kutyájának a lábnyoma	118
D 150. Egyéb hagyományok	119
D 151–160. Egyéb Szent László-mondák.....	119
D 151. Az igazságos király	119
D 151.1. A nagylózsi néma szüret	119
D 151.2. Szent László Kápolnásfalun.....	119
D 151.3. Szent László és a juhász.....	119
D 151.4. Szent László és a földműves	120
D 152. Szent László, az oltalmazó	120
D 152.1. Szent László, a sárkányölő	120
D 152.2. A vérmedve megölése.....	120
D 152.3. A kővé változtatott óriások	120
D 153. Szent László megmenekülése.....	120

D 153.1.	A pókok segítsége.....	120
D 153.2.	A hírvivő kacsza	121
D 153.3.	A tornagörgői galambtojások	121
D 153.5.	A fordított patkó	121
D 153.7.	Szent László kőátora.....	121
D 153.9.	A gyógyító kegyhely	122
D 153.10.	A meghíusult merénylet.....	122
D 154.	Szent László pihenőhelye.....	122
D 154.1.	Összehordott sátorhalom	122
D 154.2.	Szent László sátorhalma	122
D 154.3.	Szent László táborhelye.....	122
D 154.4.	Szent László pihenési helye	122
D 154.5.	Szent László kedvenc vadászterülete	123
D 154.7.	Szent László székhelye	123
D 155.	Szent László névadásai.....	123
D 155.1.	Pogány	123
D 155.2.	Szeret.....	123
D 155.3.	Szépvíz	123
D 155.4.	Béltek.....	124
D 155.5.	Oroszló.....	124
D 155.9.	Szent László és a csángók.....	124
D 156.	Szent László fája	125
D 156.1.	Szent László által ültetett fa	125
D 156.2.	Az elszáradó és újra kizöldülő fa	125
D 156.3.	Szent László rozmarinfája.....	125
D 157.	Szent László növényei	126
D 157.1.	Szent László zabja.....	126
D 157.2.	Szent László piros rózsája	126
D 157.5.	Szent László virágai	126
D 158.	Szent László kincsei	126
D 158.1.	Szent László lovának aranypatkója	126
D 158.2.	Szent László lovának arany kengyelvasa.....	127
D 158.3.	Szent László aranybárdja	127
D 158.5.	Szent László aranyharangjai	127
D 158.7.	A székelyek áldozópohara	127
D 158.8.	Szent László által magyarul írt oklevél	127
D 158.10.	A kőből kinövő kétélű kard	127
D 158.11.	A Szent László dolmányába varrt aranyak.....	127
D 158.10.	Lolló király kincsei	127
D 159.	Szent László uradalma	127
D 159.1.	Szent László várai.....	127

D 159.2. Szent László kastélyai	128
D 159.3. Szent László kolostora	128
D 160. Szent László király emléke	128
D 160.1. Itt járt Szent László... ..	128
D 160.2. Szent László útja	129
D 160.3. Szent László-hegy	129
D 160.4. Szent Lászlóval kapcsolatos egyéb helynevek	129
D 160.5. Szent László kápolnája	130
D 160.6. Szent László tiszteletére tartott búcsúk emléke	130
D 160.7. Fogadott ünnep Szent László tiszteletére	131
D 160.9. A Szent László-legenda falképciklusának emléke.....	131
D 161–170. Szent László nemesei	131
D 161. Szent László kerékszőge.....	131
D 162. A megfélemezett bölénybika.....	131
D 163. A Szent Lászlónak adott ajándék.....	132
D 167. A kisvárdai nemesek.....	132
D 168. Szent László király kulcsárai	132
D 171–180. Szent László alapításai	132
D 171. Szent László templomot alapít.....	132
D 171.1. Hadi győzelem emlékére emelt templom.....	133
D 171.2. Az angyali intelem (A nagyváradai templom alapítása).....	134
D 171.3. A csodás szarvasjelenés	134
D 171.3.1. A váci szarvasjelenés.....	134
D 171.3.2. A megszólaló csodaszarvas.....	135
D 171.4. A hős által lova tanácsára alapított templom	135
D 171.5. Megmenekülés emlékére épített templom	135
D 171.6. A hely szépsége miatt épített templom	135
D 172. Püspökség alapítása.....	136
D 173. Kolostor alapítása.....	136
D 174. Város alapítása (Nagyvárad eredete).....	136
D 175. Szent László által épített vár	136
D 178. Szent László telepítései.....	136
D 178.1. Szent László hadifoglyai.....	136
D 178.2. Az erdélyi románok ősei	137
D 178.2.1. A letelepített rablók hajviselete	137
D 178.4. Tordaszentlászló eredete.....	137
D 178.7. Magyarfalva eredete	137
D 178.10. A besszarábiai magyar telepek eredete	137

D 181–190. A mitikus hős	138
D 181. Szent László megszilárdítja a köveket	138
D 182. A föld és a víz különválasztása	138
D 183. Szent László leereszti a vizeket	138
D 185. Szent László árka.....	139
D 187. A Tejút keletkezése.....	139
D 188. Szent László a Hadak Útján.....	139
D 189. Szent László Rúdja	139
D 190. A Szent László Szekere csillagkép	139
D 190.1. Az égi lovászmester	139
D 191–200. Szent László temetése	139
D 191. Szent László első sírhelye.....	139
D 193. Szent László szekere	140
D 193.1. Nagykereki nevének eredete	140
D 193.2. Az angyali halottkísérők.....	140
D 193.3. A csodás folyami átkelés	141
D 195. Szent László temetése	141
D 195.1. A hitvallók miséje	141
D 195.2. Az édes illat	141
D 195.3. A hátracsavarodott állú ember	141
D 195.3.1. Az isteni büntetésből megnémult ember	141
D 196. Az üdvözült Szent László	141
D 197. A hároméves gyász	142
D 200. Szent László felemelése (A nappali csillag).....	142
D 201–210. Szent László ereklyéi	142
D 201. Szent László sírja	142
D 201.1. A sírból szivárgó olaj	142
D 201.2. A sírből áradó kellemes illat	142
D 203. Szent László hermája (fejereklyéje).....	142
D 203.1. A sértetlenül megmaradó ereklyék.....	142
D 203.2. Az ereklyék elrejtése	142
D 204. Szent László nyelve.....	142
D 205. Szent László könnyeitől megáztatott, könnyeivel átlyuggatott márványkő.....	143
D 206. Szent László kőágya és kőpárnája	143
D 207. Szent László palástja	143
D 208. Szent László váradi lovas szobra	143
D 208.1. A tündérek alkotása	143
D 208.2. A könnyező szobor.....	143

D 208.3. Az ostromlók által sérthetetlen szobor.....	143
D 208.5. Szent László lovának nyerítése.....	143
D 210. Egyéb hagyományok	144
D 210.1. Szent László szobra	144
D 210.5. Az altomontei Szent László-kép eredete.....	144
D 211–220. Szent László holtában is segít	144
D 211. Istenítélet Szent László sírjánál	144
D 212. Szent László érdemeiért betegek gyógyulnak meg.....	144
D 213. A pestis elűzője	145
D 214. Halottak feltámadása	146
D 215. Búcsúszentlászlói imameghallgatások.....	146
D 215.1. Az evangélikus asszony fogadalma.....	146
D 215.2. A kanizsai basa gyógyulása	146
D 215.3. A taródházi úrnő megmenekülése.....	146
D 215.5. Egyéb esetek.....	146
D 217. Szent László-jelenések	146
D 217.1. Szent László szelleme	146
D 219. Szent László alvó serege.....	147
D 220. A holtából is visszatérő hős	147
A SZENT LÁSZLÓ-MONDÁK MOTÍVUMINDEXE.....	149
Irodalom	173
Rövidítések.....	197
Rezumat.....	201
Abstract.....	203